

Om ketose te voorkomen moet onder andere de voeding worden geoptimaliseerd

Ketose blijkt steeds meer een sleutelziekte te zijn in de transitieperiode, monitoren en preventie zijn de remedie

Praktijk focust op ketose

Een toenemend aantal ketonentesten en een nieuw preventief middel tegen ketose. Het zijn signalen van een toenemende aandacht voor slepende melkziekte. De gevolgschade van ketose is groot en dierenartsen benadrukken daarom het belang van monitoren.

tekst **Florus Pellikaan**

Het is een herkenbaar beeld, een koe die te vet afkalft en al snel in de problemen raakt. Een lebmaagverplaatsing, baarmoederontsteking en later vruchtbaarheidproblemen zijn het gevolg. De oorzaak: ketose of anders gezegd slepende melkziekte. De koeien die deze klinische verschijnselen duidelijk laten zien, zijn volgens René Bemers, dierenarts bij De Graafschap Dierenartsen in Vorden, echter nog maar het puntje van de ijsberg. 'Wanneer je één koe met klinische ketose hebt, zijn er gemiddeld ook vier koeien die aan subklinische ketose lijden. Maar die zie en ruik je niet.'

Alhoewel ketose niet nieuw is en er volgens Bemers ook geen aanleiding is om aan te nemen dat het meer voorkomt dan vroeger, neemt de aandacht voor ketose en zeker voor subklinische ketose de laatste tijd snel toe.

Tom Vanholder, dierenarts en technisch consultant herkauwers bij farmaceut Elanco, heeft voor die toenemende aandacht een verklaring. 'De laatste jaren is er internationaal veel onderzoek gedaan

naar subklinische ketose. En daaruit blijkt dat de gevolgschade erg groot is.'

Anderhalf keer sneller afgevoerd

René Bemers heeft de resultaten van de internationale onderzoeken erop nageslagen. Koeien met (sub)klinische melkziekte hebben bijvoorbeeld een drie tot acht keer grotere kans op een lebmaagverplaatsing, een drie keer grotere kans op baarmoederontsteking en een zes keer grotere kans op cysteuzie eierstokken. Gemiddeld daalt bij deze koeien het bevruchtingspercentage na de eerste inseminatie met dertien tot vijftig procent en worden ze anderhalf tot twee keer sneller vroegtijdig afgevoerd.

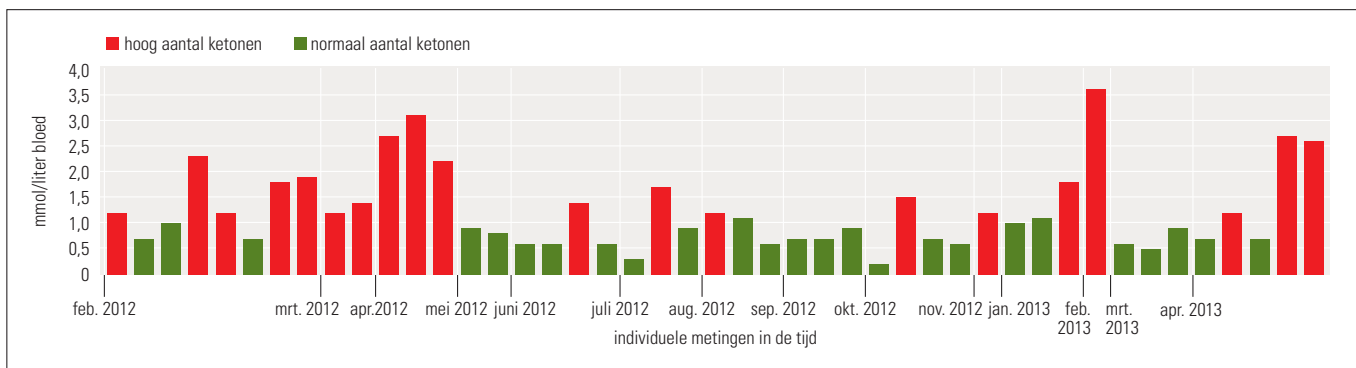
'Samenvattend blijkt ketose dus steeds duidelijker een sleutelziekte in de transitieperiode te zijn', stelt Vanholder. Bemers vult aan: 'Door de relatie met deze aandoeningen gaan ketose en duurzaamheid ook echt niet samen. Willen we als melkveehoudend Nederland dat de veestapel ouder wordt, dan zullen we ketose aan moeten pakken.'

Een andere oorzaak van de toenemende aandacht voor ketose is volgens de beide dierenartsen de veranderende rol van de dierenarts. 'Doordat de dierenarts nu bij alle melkveehouders aan de keukentafel het bedrijfsgezondheidsplan invult, komt ook aan bod dat op een bedrijf bijvoorbeeld opmerkelijk veel cysteuzie koeien voorkomen. Om dan vervolgens aan te tonen of ketose de oorzaak is van het probleem, moet dit gemonitord worden', verklaart Bemers.

Een van de recent beschikbaar gekomen ketonentesten is de melktest van Elanco. 'Ketose is gewoon een lastige ziekte omdat je het in het merendeel van de gevallen niet ziet, terwijl je er wel de nadelige gevolgen van hebt. Monitoren is dan de enige optie. Niet alleen bij acute problemen, maar ook om de vinger aan de pols te houden', verklaart Vanholder.

Agriprom verkoopt al een aantal jaren een vergelijkbare striptest voor melk. 'We hebben meerdere sneltesten voor diverse aandoeningen, maar deze is de best verkopende en de afzet groeit voortdurend', vertelt Erik van den Brandhof, verkoopmedewerker bij Agriprom. 'Een urinetest is weliswaar goedkoper, maar de melktest is praktischer omdat je melk altijd bij de hand hebt. Het is zelfs mogelijk om de melk rechtstreeks vanuit de speen op de strip te stralen en de kleurruitslag wordt al zichtbaar.' De kosten van de melktest lopen tussen de aanbieders uiteen van 1,70 tot 2 euro per test.

Begin 2011 introduceerde CRV een keto-

Figuur 1 – De ketonenwaarden van individuele, verse koeien op een bedrijf sinds het begon met bloedmonsters. Gedurende de tijd werden er managementmaatregelen genomen (hoog aantal ketonen is meer dan 1,1 mmol ketonen per liter bloed) (bron: De Graafschap Dierenartsen).

nenattentie in het standaardpakket van de mpr. Alle koeien tussen de nul en zestig dagen in lactatie worden onderzocht op ketose en de bevindingen worden gerapporteerd. ‘Zonder dat de veehouder enige aanvullende handeling hoeft te doen aan monstername of administratie krijgt hij iedere maand een overzicht van de status van zijn bedrijf’, vertelt Hiemke Knijn, dierenarts en onderzoeker bij CRV. ‘Met mpr voeding richten we ons niet op een individuele koe en daarom maken we ook geen onderscheid tussen klinische en subklinische ketose. We brengen vooral in beeld of een bedrijf een ketoseprobleem heeft en hoe het zich ontwikkelt gedurende het jaar. Hoe korter het interval tussen twee mpr’s is, hoe betrouwbaarder het beeld.’

Veertig procent ketose

In de modelstudie bij het ontwikkelen van de ketosetest via mpr werd gemiddeld elf procent ketose gevonden, met een spreiding van nul tot tachtig procent. ‘Blijkt uit de mpr dat een veehouder echt een ketoseprobleem heeft, dan kan hij besluiten verse koeien via individuele testen op

het gewenste moment te gaan onderzoeken’, vertelt Knijn.

René Bemers kent vanuit de praktijk de verschillende individuele ketonentests. ‘Wanneer een veehouder alles zelf wil doen en daarom voor een melk- of urinetest kiest, is dat zeker beter dan nietsdoen. Maar de betrouwbaarheid van deze testen ligt rond de 75 procent. Bloedonderzoek is en blijft de gouden standaard.’ Bemers werkt daarom altijd met de bloedtest en slaat de gegevens op in het ketose-onderdeel van het Dry2Fresh-transitieprogramma. ‘Wij komen bij bloedonderzoek zelfs gemiddeld op veertig procent ketose, dus door het interval tussen de mpr’s mis je een deel van de ketosegevallen.’

De kosten van alleen bloedonderzoek liggen rond de twee euro, maar het afnemen van bloed mag een veehouder wettelijk niet zelf uitvoeren. ‘Een druppel bloed is echter al genoeg en misschien is het daarom wel iets om een uitzondering voor te maken’, stelt Bemers.

De deskundigen zijn het er unaniem over eens dat monitoren en preventieve maatregelen de remedie zijn om ketose te voorkomen. ‘Klinische dieren moet de

dierenarts behandelen en subklinische dieren kunnen met extra energie ondersteund worden’, vertelt Vanholder. ‘Hiermee kun je voorkomen dat een subklinisch geval klinisch wordt en problemen als een lebmaagverplaatsing optreden. Maar de nadelige gevolgen voor bijvoorbeeld vruchtbaarheid zijn dan al in gang gezet.’ Bemers vult aan: ‘Koeien die eenmaal in het ketosetrentje zijn gestapt, krijg je er niet snel meer uit. Ze worden moeilijk opnieuw drachtig en kalven vervolgens weer in ruime conditie af.’

Eerst management aanpakken

De dierenartsen adviseren daarom om bij het voorkomen van veel ketose het totale management op het gebied van voeding, huisvesting en koecomfort van de transitiekoeien goed in beeld te brengen en verbeterpunten door te voeren. Dat dit ook daadwerkelijk nut heeft, onderstreept Bemers met figuur 1. Het betreffende melkveebedrijf had bij de start van het testen op ketonen vrij hoge waarden. Na het doorvoeren van een aantal managementwijzigingen daalden de waarden, maar aan het einde van de periode verslapte de aandacht en kwam er weer meer ketose voor. ‘Daarom is monitoren zo nuttig. En dat goed management nut heeft, blijkt in de praktijk, want er zijn bedrijven die echt nauwelijks koeien met hoge ketonenwaarden hebben.’

Ondanks dat Elanco sinds enkele weken het middel Kexxtone ter preventie van ketose beschikbaar heeft, adviseert Vanholder eerst om het management te optimaliseren voor dit geneesmiddel op voorschrift van de dierenarts in te zetten. ‘Het is bedoeld voor risicokoeien die te vet de droogstand in zijn gegaan en waar via het management eigenlijk niets meer aan te doen is. De bolus bevat monensin, dat meer propionzuur vrijmaakt in de pens waardoor een koe beter door de energiedip heenkomt.’ Elanco claimt met het diergeneesmiddel een reductie van keto- se met 74 procent. |

Mpr is een van de beschikbare tests die hoge ketonenwaarden in beeld brengt